

gemeente Leek

MARUM

Visie op de nieuwe gemeenteraad

Coördinerend griffiers:
Marjan Sijperda, Jacqueline Slopsema,

Auteur:
Bregje Tingen
06-04-2017

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Doel Notitie	3
Kernwaarden	4
Dichtbij	4
Nuchter	5
Ambitieuus	5
Opdrachtformuleringen	7
Bijlage: Reactie op suggesties uit de W500.....	11

Inleiding

De werkgroep 'identiteit en werkwijze nieuwe raad' houdt zich bezig met de centrale vraag: 'Wat voor raad zou de gemeenteraad van het Westerkwartier moeten zijn?' Uitgangspunt hierbij is behouden wat goed is en verbeteren wat beter kan. De herindeling geeft ons daarbij een ideaal moment om te beoordelen welke nieuwe kansen en mogelijkheden de gemeenteraad heeft.

De werkgroep heeft door middel van een brainstorm en twee discussieavonden gesproken over de identiteit van de nieuwe gemeenteraad. De uitkomsten van deze avonden hebben samen met de kaderstellende notitie Herindeling en de toekomstvisie op de nieuwe gemeente zoals opgenomen in het herindelingsontwerp (in mei 2017 vast te stellen als herindelingsadvies) geresulteerd in een visienotitie (hierna: notitie).

Doel Notitie

De notitie maakt inzichtelijk wat de werkgroep belangrijk vindt als het gaat om de kernwaarden van de nieuwe raad. Deze notitie is uitgegaan van het in de toekomstvisie beschreven DNA voor de nieuwe gemeente. Dit DNA bestaat uit de onderdelen 'Dichtbij, Nuchter en Ambitieuw'. Deze kernwaarden worden in deze notitie gecombineerd met de uitkomsten van de discussiebijeenkomsten van de werkgroep identiteit van de raad. Deze uitkomsten zijn:

- een raad die los durft te laten;
- een betrokken raad;
- een kundige/onderzoekende raad;
- een samenwerkende raad.

Kernwaarden

Het DNA van de nieuwe gemeente Westerkwartier staat voor **Dichtbij, Nuchter en Ambitieuus**. Dit zijn ook de kernwaarden die op de nieuwe raad van toepassing zijn.

Dichtbij

Dichtbij is de eerste kernwaarde van het nieuwe DNA van de gemeente Westerkwartier. Dichtbij zijn uit zich vooral in het zijn van een **betrokken** raad. De raad heeft korte lijnen met inwoners en andere belanghebbenden. Daardoor is de raad gemakkelijk benaderbaar, toegankelijk en transparant. De raad is een **samenwerkende** raad die met respect de belangen van de een verbindt met de belangen van de ander.

Informatie ophalen uit de samenleving

De nieuwe gemeenteraad is een **betrokken** raad die oog heeft voor de gemeente en de gemeenschap. Daarbij stelt hij zich op als vertegenwoordiger van zijn inwoners en heeft een signalerende functie naar binnen, het college en de samenleving toe. Om **betrokken** te kunnen zijn is het belangrijk om te weten wat er speelt, hiervoor moet je informatie ophalen uit de samenleving. Op sommige onderwerpen doet de gemeenteraad dit als geheel en op andere gebieden is dit juist voorbehouden aan de fracties en/of individuele raadsleden. Deze grens is vooral ingegeven door het politieke belang van het onderwerp, welke per thema of situatie moet worden beoordeeld.¹ Waar de gemeenteraad als geheel naar buiten treedt kan er gekozen worden voor een kleine afvaardiging van de raad. Deze groep kan ook fractie-overstijgend worden georganiseerd.

Dialoog

Dichtbij betekent ook dat de gemeenteraad niet alleen informatie uit de samenleving moet ophalen, maar ook dat de raad met de samenleving in gesprek moet gaan. Daarom wordt er door de raad een platform geboden waarbij inwoners, ondernemers en belanghebbenden in gesprek kunnen gaan met elkaar en met de raad. Dit dialoog kan ter voorbereiding zijn van besluitvorming, maar kan ook als doel hebben om informatie te verschaffen. Dit betekent dat er een gevarieerd scala aan vergadervormen of bijeenkomsten mogelijk zijn waar per onderwerp een passende vorm wordt gezocht.

Daar waar sprake is van invloed op besluitvorming is het van belang vooraf aan te geven waarover en in hoeverre dat mogelijk is; er moet aan verwachtingsmanagement worden gedaan. Om ervoor te zorgen dat de gemeenteraad de input van inwoners op een zinvolle manier kan betrekken bij het nemen van besluiten moet het moment van dialoog en het moment van beslissen voldoende uit elkaar liggen. Hierop aansluitend moet er inzicht in de vergaderagenda zijn en tegelijkertijd moet er ook voldoende flexibiliteit zijn om onderwerpen op kortere termijn op de agenda te plaatsen.

Communicatie

Om **betrokken** te kunnen zijn is het ook van belang dat de raad op een duidelijke manier communiceert. Hierbij moet hij er van bewust zijn dat niet voor iedere doelgroep dezelfde manier van communiceren geschikt is. De raad kijkt daarom steeds welke communicatiewijze of -vorm het meest geschikt is voor de betreffende doelgroep. Ook het onderwerp waarover gecommuniceerd wordt, bepaalt mede de communicatiewijze. Communicatie vanuit de raad geeft inzicht in (gemeente-)politiek, met als doel het betrekken van de burger bij de gemeente en de raad. Dit kan bijvoorbeeld door inwoners actief uit te nodigen voor specifieke onderwerpen op de agenda, voor

¹ Deze keuze komt ook terug in het op pagina 4 genoemde raadsprogramma.

thema-avonden of door inzicht in het stemgedrag van politieke partijen te geven. Deze communicatiewijze van de raad wordt vastgelegd in een voor iedereen helder communicatieplan.

Nuchter

De tweede kernwaarde van ons DNA is 'nuchter'. Een nuchtere raad betekent dat de raad besef en kennis heeft van de wereld om hem heen en de te onderscheiden rollen daarin. Een nuchtere raad erkent ook dat anderen veel dingen vaak heel goed zelf kunnen regelen. De **raad laat los** omdat hij vertrouwen heeft in het college, de organisatie en vooral in zijn inwoners en ondernemers. **Loslaten** wil echter niet zeggen dat er geen binding meer is, juist die binding is en blijft nodig om het vertrouwen te kunnen voeden. **Loslaten** ziet de raad dan ook als het bieden van ruimte om te doen, te experimenteren of juist om iets niet te doen. Dit alles met als doel om een beter, effectiever of een meer gedragen resultaat te behalen.

Vormen van loslaten

De raad kan op verschillende manieren **loslaten**, deze manieren zijn in twee hoofdvormen te onderscheiden. Bij de eerste vorm wordt een taak (vrijwel) helemaal overgelaten aan een bepaalde doelgroep. Deze vorm van **loslaten** is bijvoorbeeld te zien bij initiatieven vanuit de bevolking, waarbij geen of weinig ondersteuning vanuit de gemeente nodig is. Een tweede vorm van **loslaten** ligt in het bieden van ruimte binnen een door de raad vastgesteld kader. Concreet betekent dit dat de kaders duidelijkheid moeten geven over de doelen van de raad en over de hoeveelheid ruimte die er is voor eigen keuzes van bijvoorbeeld het college of een verbonden partij. Ook moet vooraf duidelijk zijn waar de gemeenteraad op zal controleren en hoe dit gebeurt. Beide vormen van **loslaten** vragen om transparantie in verantwoordelijkheid en verantwoording. Hierbij past dat de raad 'zegt wat hij doet en doet wat hij zegt'.

Ambitieuw

De Westerkwartierraad staat open voor vernieuwing. Er wordt gedacht vanuit mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden. Er is **ruimte** om gebaande paden te verlaten, te **innoveren** door uit te proberen en de raad heeft het **lef** door het gewoon te doen. De gemeenteraad van het Westerkwartier is een ambitieuze raad, waarin **kennis**, **kunde** en integriteit een belangrijke rol spelen. Door programmatisch te werken geeft de raad richting aan de werkzaamheden van de raad en de fracties. Hierdoor blijft een goede afstemming en **samenwerking** met het college en met de fracties onderling gewaarborgd. Door een goed **samenspel** van de fracties in de raad en de raad met het college is namelijk het meest optimale resultaat voor de samenleving van het Westerkwartier te behalen

Samenwerking binnen de raad

Door een goede **samenwerking** van de fracties in de raad is het meest optimale resultaat te behalen. Door trainingen, zoals debattraining, ontstaat respect voor elkaar en elkaars werkwijze. Dit komt de effectiviteit van de fracties en de raad ten goede. Door regelmatige zelfreflectie, bijvoorbeeld in een presidium of seniorenconvent, kan daar waar nodig het functioneren van de raad worden geëvalueerd en verbetering worden gemonitord. Voor de raad is het verder wenselijk dat er een ruime mogelijkheid voor het volgen van cursussen en trainingen is waar raadsleden zich voor kunnen inschrijven.

Relatie naar andere overheden

Verwacht wordt dat ook de relaties met andere overheden, zoals buurgemeenten en de provincie zullen veranderen. De nieuwe raad wil zich positioneren als sterke gesprekspartner die wil **samenwerken** om op die manier het beste resultaat te bereiken.

Onderzoeksfunctie

Een ambitieuze raad stelt duidelijke kaders vast en controleert deze vervolgens. Deze kaders zijn SMART of richtinggevend en daarnaast controleerbaar geformuleerd. Hierop sluit aan dat er een P&C cyclus met meerdere ijkmomenten voor zowel beleid als financiën moet zijn. Door middel van heldere en korte rapportages laat de raad zich door het college over het gevoerde beleid informeren. Naast de informatie vanuit het college heeft de raad ook eigen onderzoeksbevoegdheden waar hij gebruik van kan maken. Deze invulling van onderzoeksfunctie bestaat uit een aantal mogelijkheden:

- De accountant (wettelijk verplicht)
De accountant kan een interne functie zijn binnen de gemeente die rechtmatigheid controleert en toezicht houdt op de 213a onderzoeksprogramma van het college. De externe accountant hoeft alleen het onderzoek van de interne accountant te controleren. De raad heeft daarmee meer grip op, wat onderzocht wordt en hoe de controle plaats kan vinden. Daarnaast kan deze accountant losse onderzoeken voor de raad verrichten die niet perse of alleen de rechtmatigheid betreft.

- De rekenkamer (wettelijk verplicht)
De verplichte en onafhankelijke rekenkamerfunctie of -commissie zorgt voor controle op doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid. Hierbij doet hij aanbevelingen aan de raad. De raad onderhoudt contact met de rekenkamer.

- De recherchefunctie van de raad
Deze functie is meerledig. De raad haalt zelf informatie uit de samenleving op, om het beleid te controleren of te polsen hoe de inwoners de uitvoering van het beleid ervaren. Dit kan bijvoorbeeld door het organiseren van hoorzittingen of het bezoeken van bepaalde instellingen/organisaties. Verwacht wordt dat nu de gemeente groter is en er op provinciaal niveau minder gemeenten zijn de invloed van de gemeente op de verbonden partij groter wordt. De raad houdt daarom zelfstandig binding met de verbonden partijen, dit loopt niet alleen via de afgevaardigde vanuit het college. Tot slot reserveert de raad een eigen onderzoeksbudget wat hij in kan zetten als hij dat nodig acht.

Opdrachtformuleringen

De werkgroep identiteit en werkwijze van de nieuwe raad heeft de visie voor de nieuwe raad uitgezet van waaruit de andere werkgroepen verdergaan. Van iedere werkgroep wordt in ieder geval gevraagd dat zij aansluiting zoeken met het in deze visie weergegeven DNA van de gemeenteraad, de kadernotitie herindeling en de werkagenda raden/werkplan griffie. Daarnaast heeft de werkgroep identiteit nog een aantal specifieke opdrachten geformuleerd voor de nader te noemen werkgroepen. Van deze werkgroepen wordt gevraagd dat zij deze opdrachten en vragen verder uitdenken en –werken.

Raadswerkgroep functioneren raad

1. Onderzoeken hoe de raad programmatisch kan werken. De achterliggende gedachte hiervoor is dat er richting komt in de werkzaamheden van de raadsfracties en de raad. Te denken valt bijvoorbeeld aan een lijst met thema's of onderwerpen die dan raadsprogramma of raads-LTA genoemd kan worden. Op dit programma wordt bijvoorbeeld opgenomen wanneer onderwerpen in behandeling worden genomen, langs welke weg het onderwerp wordt opgepakt (variërend van collegevoorbereiding tot eigen initiatieven) en op welke wijze invulling wordt gegeven aan het raadsdialoog over dit onderwerp. Over de op de lijst genoemde onderwerpen valt goed afspraken met het college te maken over de verdeling van de aandacht/tijd en de werkwijze/samenwerking.
De vraag die rijst is hoe deze lijst met onderwerpen/thema's opgesteld kan worden. Er zijn meerdere opties denkbaar (niet uitputtend):
 - a. de onderwerpen uit de verschillende partijprogramma's halen;
 - b. onderwerpen ophalen uit de maatschappij, d.m.v. een vorm van burgerparticipatie. Als hiervoor wordt gekozen zou de uitwerking neergelegd kunnen worden bij de werkgroep burgerparticipatie.
2. Een vergadersystematiek ontwerpen waarbij op gevarieerde wijze diverse onderwerpen geagendeerd en behandeld kunnen worden.
3. Onderzoeken op welke manier een platform geboden kan worden aan burgers/organisaties om hun input te geven. Te denken valt aan het voortzetten van expertmeetings of het voeren van rondetafelgesprekken over een bepaald thema of onderwerp. Hierbij moet ook nagedacht worden over het doel van het bieden van dialoog en over het moment van het dialoog. Er moet voor raadsleden namelijk nog wel genoeg tijd zijn om de input mee te kunnen nemen in hun besluitvorming.
4. Onderzoek doen naar een mogelijke werkwijze voor informatieverzameling uit en betrokkenheid tonen naar de samenleving. En daarbij ingaan op de vraag of dit door een afvaardiging namens de raad (zogenaamde recherchefunctie) gedaan kan worden. Te denken valt bijvoorbeeld aan een fractie-overstijgende afvaardiging van een aantal raadsleden die informatie verzamelt namens de raad en hierover vervolgens verslag doet aan de hele gemeenteraad. Deze fractie-overstijgende afvaardigingen kunnen worden samengesteld op basis van onderwerpen/dossiers, maar kunnen bijvoorbeeld ook gekoppeld worden aan een bepaald gebied of dorp.
5. Een werkwijze creëren waarbij onderwerpen ook op kortere termijn nog op de agenda van de raad of raadscommissie geplaatst kunnen worden.

6. Een werkwijze creëren waarin ruimte is voor zelfreflectie door de raad en deze werkwijze opnemen in het reglement van orde. Te denken valt aan reflectie door een presidium of seniorenconvent.
7. Zorgen voor een werkwijze waarbij er voldoende ruimte is voor het volgen van cursussen door raadsleden en dit verankeren in de verordening rechtspositie raadsleden. De cursussen kunnen door de griffie, maar ook door of in samenwerking met andere overheden, de VGG of de VNG georganiseerd worden. Het budget voor de cursussen moet afgestemd worden met de (raads)werkgroep P&C.
8. Het bedenken en vastleggen van een werkwijze omtrent de fractieondersteuning en ervoor zorgen dat er binding blijft met de griffie. Deze binding gaat niet over de inhoudelijke aspecten, want dat is aan de fracties zelf. De binding richt zich juist op het voorkomen van misstanden en het zorgen voor voldoende kwaliteit van de ondersteuning. Ook op het gebied van scholing/informeren van de ondersteuning en het afstemmen van processen is er binding met de griffie. Het doel hiervan is om de fracties sterk te maken en gelegenheid te geven voldoende binding te houden met de meer dan 40 dorpen, de meer dan 60.000 inwoners en de vele bedrijven en organisaties.
9. Uitwerken hoe de positie en de relatie tussen de nieuwe gemeenteraad en andere overheden (buurgemeenten) en de provincie moet zijn. Dit moet aansluiten bij de focus op een goede samenwerking die de werkgroep Identiteit heeft gesteld.

Raadswerkgroep Informatievoorziening /ICT-ondersteuning

1. Zorgen voor een systeem dat inzicht biedt in de vergaderagenda en stukken van de gemeenteraad, commissies, thema-avonden, expertmeetings en andere activiteiten van de raad. De doelgroep is breed want het is niet alleen voor raadsleden maar ook voor onze inwoners en andere geïnteresseerden. Te denken valt bijvoorbeeld aan een openbare raads-app met besloten omgeving voor vertrouwelijke stukken.
2. De andere raadswerkgroepen technisch faciliteren.
3. Controle op nakoming van afspraken, toezeggingen, moties, amendementen (via griffie) voor raadsleden digitaal mogelijk maken.

Raadswerkgroep P&C

1. In de visie op P&C aandacht besteden aan de wens dat kaders SMART of richtinggevend en daarnaast controleerbaar geformuleerd dienen te worden.
2. Zorgen voor een P&C cyclus met meerdere ijkmomenten voor zowel beleidsmatige als financiële aspecten evenals een werkwijze of format voor (tussen)evaluatie van beleid.
3. Onderzoeksmogelijkheden van de raad in kaart brengen. Hierbij kan gedacht worden aan:
 - a. De accountant
De accountant kan een interne functie zijn binnen de gemeente die rechtmatigheid controleert en toezicht houdt op de 213a onderzoeksprogramma van het college. De externe accountant hoeft dan alleen het onderzoek van de interne accountant te controleren. Daarnaast kan deze accountant losse onderzoeken voor de raad verrichten die niet per se of alleen de rechtmatigheid betreft.
 - b. De Rekenkamer: hierbij afstemming zoeken met de raadswerkgroep rekenkamercommissie Westerkwartier.

- c. De eigen researchfunctie: De raad haalt zelf informatie uit de samenleving om op deze manier het beleid te controleren of om te polsen hoe de inwoners de uitvoering van het beleid ervaren. Dit kan bijvoorbeeld door het organiseren van hoorzittingen of het bezoeken van bepaalde instellingen/organisaties.
- d. Eigen onderzoeksbudget, waarbij bepaald moet worden wie het budgetrecht heeft.
- e. Een opleidingsbudget voor de raad evenals middelen voor overige zaken die uit de verordening rechtspositie raadsleden opgenomen zal worden

Raadswerkgroep raadscommunicatie en burgerparticipatie

1. Een communicatieplan ontwikkelen waarin aandacht wordt besteed aan communicatiewijzen die afgestemd zijn op de verschillende doelgroepen en werkwijzen van de raad. Hierbij de keuze maken of de raad een eigen website heeft en beheert of dat de raadspagina een onderdeel is van de algemene website van de gemeente.
2. De communicatie vanuit de raad moet inzicht geven in de (gemeente)politiek, met als doel het betrekken van de burger bij de gemeente en de raad. Dit kan bijvoorbeeld door inzicht te geven in het stemgedrag van de fracties, het organiseren van een kinder- en/of jeugdraad, cursussen politiek actief, etc.
3. Onderzoeken wat de rol van de gemeenteraad moet zijn op het gebied van burgerparticipatie en overheidsparticipatie. Hierbij bestaat de mogelijkheid om nieuwe dingen uit te proberen, bijvoorbeeld door te experimenteren op het gebied van de Democratic Challenge.

Raadswerkgroep inrichting griffie

1. De griffie moet zo ingericht worden dat zij de raad in de hieronder geschetste ambities kan ondersteunen:
 - een loslatende raad zijn;
 - een betrokken raad zijn;
 - een kundige/onderzoekende raad zijn;
 - een samenwerkende raad zijn.
2. Iedere fractie krijgt (beperkte) fractieondersteuning vanuit de griffie om het ophalen van informatie, het voorbereidende werk voor de raadsvergaderingen en het deelnemen aan de maatschappij te ondersteunen. De raadswerkgroep moet onderzoeken hoe de fractieondersteuning aan de griffie gekoppeld kan worden zonder dat deze inhoudelijke invloed heeft op de ondersteuning.

Raadswerkgroep verkiezingen

1. Ervoor zorgen dat er voor burgers voldoende mogelijkheid is om inzicht te krijgen in de (gemeente-)politiek, met als doel het betrekken van de burger bij de gemeente en de raad.
2. Inwerkprogramma nieuwe raad: de nieuwe raadsleden en een door de werkgroep nader te bepalen aantal opvolgers kunnen, vanaf bekend wat de samenstelling van de raad is, deelnemen aan het inwerkprogramma (november en december 2018). Dit inwerkprogramma loopt ook na 1 januari door en verbreed zich naar het kennismaken met de nieuwe gemeente, dorpen en gebied en de thema's die daar spelen.

Rekenkamercommissie

1. Uitwerken wat de samenstelling en werkwijze van de nieuwe rekenkamercommissie zal zijn en dit vastleggen in een verordening. Hierbij ingaan op de manier van afstemming tussen de rekenkamercommissie en de gemeenteraad. Ook moet bepaald worden hoe gecommuniceerd wordt over de onderzoeksrapporten en de uitvoering daarvan en hoe onderwerpen aangedragen kunnen worden. Dit zou bijvoorbeeld kunnen via de raad, door de rekenkamercommissie zelf of rechtstreeks uit de samenleving.

Raadswerkgroep verbonden partijen

1. Verwacht wordt dat nu de gemeente groter is en er op provinciaal niveau minder gemeenten zijn, de invloed van de gemeente op de verbonden partijen groter wordt. Per verbonden partij moet de werkgroep bepalen in welke mate er los gelaten kan worden en hoe het contact met de verbonden partij vormgegeven kan worden. De kaders die verbonden partijen meekrijgen moeten hier op aansluiten.
2. Per verbonden partij moet de werkgroep bepalen in welke mate er los gelaten kan worden en hoe het contact met de verbonden partij vormgegeven kan worden. De kaders die verbonden partijen meekrijgen moeten hierop aansluiten.

Raadswerkgroep Implementatie omgevingswet

1. De raadswerkgroep moet erop toezien dat de rol van de raad voorafgaand en tijdens de implementatie van de Omgevingswet wordt gewaarborgd en geoptimaliseerd. Hierbij zal aandacht moeten zijn voor de rol van de raad bij kaderstelling (m.n. via de Omgevingsvisie en Omgevingsplan), controle (op proces en inhoud) en volksvertegenwoordiging (participatie is uitgangspunt).
2. Een belangrijk uitgangspunt van de Omgevingswet is participatie. Inwoners en organisaties moeten voldoende ruimte krijgen om initiatieven voor de eigen leefomgeving te kunnen uitvoeren. De raad moet erop toezien dat inwoners en organisaties voldoende ruimte krijgen binnen het beleidsproces. Voldoende ruimte geven betekent ook niet alles van te voren inhoudelijk willen inkaderen, of te wel inhoudelijk ruimere kaders vaststellen en dus als raad hierin durven los te laten.

Raadswerkgroep Sociaal Domein

1. De focus van de raadswerkgroep was tot op heden gericht op het in positie brengen van de raden door te zorgen dat de raden hun kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol op dit gebied goed konden vervullen. Dit door enerzijds intern overleg en rapportage te vragen maar anderzijds door de burger te bevragen en onderzoek te doen. Deze aanpak is een mooi voorbeeld hoe dit ook ten aanzien van andere grotere onderwerpen vorm gegeven kan worden. Ook in de nieuwe gemeente moet deze werkwijze geborgd zijn.

Bijlage: Reactie op suggesties uit de W500

Op de W500- avonden die in 2016 georganiseerd zijn er door burgers meerdere suggesties gedaan over de nieuwe gemeente. De suggesties zijn verdeeld onder de verschillende ambtelijke- en raads werkgroepen. Van hen wordt vervolgens een reactie op de suggesties gevraagd. Ook aan de werkgroep identiteit en werkwijze nieuwe raad is een aantal suggesties voorgelegd. Deze suggesties komen overeen met de onderwerpen die de werkgroep centraal heeft gesteld in dit visiestuk. Bij iedere suggestie is daarom opgenomen op welke pagina in dit visiedocument wordt ingegaan op dit punt. Daarnaast is iedere suggestie belegd bij een of meerdere ambtelijke werkgroep(en) en eventueel ook bij meerdere raads werkgroepen. Ook deze werkgroepen zullen een reactie geven op de suggesties. In het schema hieronder is weergegeven om welke werkgroepen het gaat.

	Suggestie	Neergelegd bij de ambtelijke werkgroep(en)	Neergelegd bij de raads werkgroep (en)	Terugkoppeling uit de werkgroep identiteit en werkwijze nieuwe raad
1	Burgerinitiatieven ondersteunen, hierbij past een proactieve en stimulerende benadering.	Dienstverlening	Identiteit raad, Communicatie en burgerparticipatie	Pagina 5 onder het kopje 'Nuchter'. Zie ook opdrachtformulering nr. 3 aan de werkgroep communicatie en burgerparticipatie.
2	Houden aan gemaakte afspraken, ook die van langere termijn, als ze opengebroken moeten worden dan alleen in overleg met burgers.	Dienstverlening	Identiteit raad, Communicatie en burgerparticipatie	Pagina 5 onder het kopje 'Nuchter'. Zie de laatste zin: 'De raad zegt wat hij doet en doet wat hij zegt.'
3	Een toegankelijke gemeente zijn met korte lijnen.	Besturingsfilosofie/ Managements- filosofie en organisatie- inrichting (BMO), Dienstverlening	Identiteit raad, Communicatie en burgerparticipatie	Pagina 4 onder het kopje 'Dichtbij', specifiek in de eerste alinea.
4	Gemeente komt naar de burger toe.	BMO, Dienstverlening	Identiteit raad, Functioneren raad, communicatie en burgerparticipatie	Pagina 4 onder het kopje 'Dichtbij'.
5	Faciliterend en meedenkend bij initiatieven.	Dienstverlening	Identiteit raad, Communicatie & burgerparticipatie	Pagina 5 onder het kopje 'Nuchter'. Zie ook opdrachtformulering nr. 3 aan de werkgroep communicatie en burgerparticipatie.
6	Contact met gemeente is persoonlijk.	Dienstverlening	Identiteit raad, Communicatie & burgerparticipatie	Pagina 4 onder het kopje 'Dichtbij'.